

Column

Macht aan de nieuwe collectieven

Door **Klara Boonstra**

Directeur Wiardi Beckman Stichting

Spreiding van macht, kennis en inkomen was het motto van het meest progressieve kabinet dat Nederland ooit heeft gekend. Met kennis is dat het beste gelukt. Zulke grote aantallen kinderen stromen door via het algemeen vormend onderwijs dat we toe zijn aan een herwaardering van het meer praktisch ingestelde onderwijs en beroepsleven. Spreiding van inkomen is gedeeltelijk gelukt. De lonen in Nederland zijn stukken gelijkmatiger dan in vrijwel alle andere landen, maar de vermogensverdeling wordt ongelijker. Spreiding van macht is ingewikkelder.

Veel machthebbers van halverwege de jaren zeventig zijn gebleven, zoals de overheid inclusief haar bureaucratie, de werkgevers en het bedrijfsleven, al zijn ze gedeeltelijk door emancipatie en zeggenschap veranderd in meer diverse en inclusieve omgevingen. Sommige oude machthebbers hebben aan macht gewonnen. Bijvoorbeeld de verzekeraars en andere financiële instellingen.

Daarnaast is een buitencategorie van extreem invasieve nieuwe machthebbers ontstaan die in vrijwel elk huishouden en op elke werkplek zijn doorgedrongen: de 'big data' tech-reuzen als Facebook, Google, Apple. Hun economische macht is onvoorstelbaar groot en hun beurswaarde is hoger dan menig nationaal inkomen. Reken maar dat die economische macht hun ook politieke macht oplevert. Maar hun greep op ons dagelijks leven is nog veel groter. Het zeer lucratieve verdienmodel dat ze hanteren, bestaat uit het vrijwel permanent te gelde maken van onze aandacht. Ze delven data uit ons internetgebruik en het is hun handel om die data te verkopen aan de hoogstbiedende.

Deze slimme ondernemers bieden prachtige diensten, ogenschijnlijk gratis. Maar het datadelven heeft een keerzijde die onlangs wel heel duidelijk werd, toen bleek dat Facebook data via een aan een Britse universiteit gelieerde ondernemer had verkocht aan de Trump-campagne. Op een met een verborgen camera gemaakt filmpje was te zien dat die ondernemer graag bereid was met behulp van vuile dataspelletjes de verkiezingen in de VS te manipuleren. Voor veel geld uiteraard.

Onze activiteiten op internet zijn handelswaar en kunnen voor politieke manipulatie worden misbruikt. In dit geval werd dat door goede journalistiek van *The Guardian* onthuld, maar meestal blijft het verborgen. Wij leveren dus eigenlijk arbeid in de 'fabriek' van Facebook. Zonder ons geen advertenties of dataverkoop, geen Facebook zoals het nu draait. Wat is daar tegen te doen? Arjen Lubach riep op Facebook te verlaten en een deel van de gebruikers deed dat ook. Daarmee was hij wel een belangrijk mediakanaal kwijt.

Een alternatieve oplossing kan de Datavakbond zijn, die onlangs is opgericht en die wordt ondersteund door de Wiardi Beckman Stichting. De Datavakbond beschouwt de gebruikers als datawerkers zonder wie de schoorsteen van de tech-reuzen niet rookt. Wij gaan ervan uit dat ze – net als de meeste redelijke werkgevers – best met ons om de tafel willen om te praten en afspraken te maken over de voorwaarden waaronder we onze activiteiten voor hen willen verrichten. Dat kan resulteren in een cao-achtige regeling over een beloning voor ons datawerk. Of in advertentievrij googelen. Het kan ook resulteren in een wetgevingsagenda.

Het bestrijden van macht kan niet individueel. Daarom de Datavakbond. We hebben nieuwe collectieven nodig, ook op dit terrein.